

Pamätník SNP na Banskej

Pamätník SNP na Banskej v Prievidzi
Autor fotografie: Mgr. Zita Radosová

a ich autormi boli mnohí významní slovenskí umelci. Existovalo viacero typov pamätníkov. Najčastejšie z nich boli figuratívne monumenty predstavujúce najčastejšie postavy partizánov, víťazných vojakov či návrat domov k matke. Od šesťdesiatych rokov 20. storočia začali vznikať nefigurálne monumenty geometrických tvarov z rôznych materiálov, ako kameň, kov, hliník.

Pamätník SNP na Banskej v Prievidzi predstavuje typ blokového, kompaktného, hmotne koncentrovaného pamätníka. Bol vytvorený z dvoch vertikálnych monumentov, čím sa vytvorila jednoduchá geometrizujúca zrezaná forma. Je zakomponovaný so symbiózou s okolitou prírodou a výhľadom na mesto. Nachádzame na ňom nápisy: *„Postoj chvíľu a nezabudni. V týchto miestach padlo v boji proti fašizmu v dňoch 15.9.-17.9.1944 trinásť slovenských vlastencov“* a tiež *„Milujete našu krásnu zem, kde človek rozkvitnutý ker, pod hviezdami práce, v náručí chráni mier.“*

Autorom pamätníka je prievidzský rodák a akademický maliar Pavol Bley (1930 – 2011), ktorý je takisto autorom niekoľkých sgrafit na prievidzskom sídlisku Píly, ale aj interiérov verejných stavieb, dokopy vyše 240 diel. Na pamätník na Banskej bol Bley najviac hrdý. Je situovaný na mieste, kde bol jeho brat Rudolf zajatý príslušníkmi gestapa. Dielo však po roku 1989 bolo vyhlásené za „objednávku komunistami“, čo sa odrazilo aj v zanedbanej starostlivosti o pomník a jeho okolie.

Otázka: Kde najčastejšie vznikali pomníky a pamätníky?

Spracovala: Mgr. Zita Radosová

Umelecké národnohistorické pamiatky, medzi ktoré patria napríklad pamätníky, pomníky, pamätne tabule spájajúce sa s protifašistickým a národnooslobodzovacím bojom, so Slovenským národným povstaním (SNP), s oslobodením Slovenska, majú osobitný význam. Od ostatných sa odlišujú tým, že majú dokumentačný charakter, a vzhľadom k historickým udalostiam sa delia do dvoch skupín. Prvou skupinou sú pamiatky pôvodné (frontové nápisy, masové hroby, vypálené obce, bunkre), druhú skupinu tvoria pamiatky postavené v neskoršom období ako pripomienka významnej historickej udalosti, osobnosti či miesta.

Po víťazstve nad fašizmom a skončení druhej svetovej vojny nastala potreba zaznamenať túto skutočnosť v pamäti národa. S tým súvisela snaha glorifikovať hrdinstvo víťaznej armády a účastníkov protifašistického odboja.

Pomníky a pamätníky vznikali väčšinou v mestách ako dominanty námestí, križovatiek alebo parkov, rovnako aj na miestach bojov, na cintorínoch alebo symbolických miestach. Diela zvyčajne predstavovali viacfigurálne kompozície vytvorené z kameňa i bronzu